

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

Przyroda

ZASADY oceniania:

- a) Sprawdziany są obowiązkowe, zapowiedziane z tygodniowym wyprzedzeniem. Uczeń nieobecny (nieobecność usprawiedliwiona) ma prawo napisać sprawdzian w ciągu dwóch tygodni po powrocie do szkoły, po uzgodnieniu terminu z nauczycielem. Jeśli w ciągu 2 tygodni od momentu powrotu do szkoły uczeń nie napisze zaległych prac, otrzymuje ocenę niedostateczną.
- b) Ilość prac kontrolnych nie musi być stała w poszczególnych semestrach.
- c) **Uczeń może poprawić oceny ze sprawdzianów. Nie poprawia się kartkówek (ale nauczyciel może zdecydować o ewentualnej poprawie). W przypadku poprawy pierwszego sprawdzianu wpisujemy ocenę z poprawy (zastępujemy poprzednią). Przy kolejnych pozostają dwie oceny(i pierwsza, i z poprawy). Termin poprawy ustala się z nauczycielem. Jeśli w danym półroczu uczeń nie poprawia żadnego sprawdzianu, ma prawo poprawić kartkówkę.**
- d) Kartkówki są zapowiedziane. Kartkówkę można zaliczyć, w przypadku nieobecności, pisemnie w uzgodnionym z nauczycielem terminie 2 tygodni od powrotu do szkoły lub w formie ustnej odpowiedzi podczas lekcji.
- e) Prowadzenie zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń jest obowiązkowe. Uczeń zapisuje w nim notatki z lekcji, zadania domowe. Po każdej lekcji uczniowie w formie wydruku mogą otrzymać od nauczyciela pytania dotyczące omawianego tematu, na które obowiązkowo odpowiadają w zeszycie przedmiotowym w domu jako zadanie domowe. Nauczyciel co pewien okres czasu będzie sprawdzał wybranym osobom poprawność odpowiedzi na pytania i wstawiał oceny za zadanie domowe. Pytania będą także pomocne w przygotowaniu się do sprawdzianu i kartkówek.
- f) Uczeń na lekcji ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego, zeszytu ćwiczeń, i podręcznika. W ciągu semestru można 5 razy bez konsekwencji zgłosić nieprzygotowanie w postaci braku zeszytu lub podręcznika, każde kolejne nieprzygotowanie skutkuje oceną niedostateczną za zadanie domowe. Nieprzygotowanie należy zgłosić na początku lekcji podczas sprawdzania obecności przez nauczyciela, będzie ono odnotowane w e- dzienniku.
- g) Uczeń zachęcany jest do aktywnej postawy w czasie zajęć lekcyjnych. Nauczyciel za aktywność będzie wstawiał na końcu lekcji plusy. Liczba plusów na koniec semestru przekłada się na ocenę za aktywność wg zasady 6 plusów = ocena celująca, 5 plusów = ocena bardzo dobra itd. Ocena za aktywność nie jest oceną obowiązkową, to uczeń decyduje, czy będzie chciał zamienić plusy na ocenę.
- h) Przy ustalaniu oceny semestralnej i na koniec roku szkolnego uwzględniana będzie systematyczna praca ucznia i jego zaangażowanie na lekcjach.
- i) Uczeń przed każdą formą sprawdzania wiedzy wie, na ile jest ona punktów i jaka jest jego waga (średnia ważona).
- j) Ocena jest jawna. Nauczyciel na bieżąco informuje ucznia i rodzica o uzyskanych ocenach w czasie lekcji

Formy kontroli wiedzy i umiejętności, podlegające ocenianiu

a) Prace obowiązkowe:

- ✓ sprawdziany pisemne
- ✓ testy
- ✓ kartkówki lub odpowiedź ustna
- ✓ zadania domowe

b) Zadania nieobowiązkowe:

- ✓ -aktywność

c) Zadania dodatkowe:

- ✓ osiągnięcie bardzo dobrych rezultatów w konkursach szkolnych i pozaszkolnych z przyrody

Uczeń otrzymuje ocenę z przypisaną jej wagą

Rodzaj zadania	Waga zadania
1. Sprawdziany pisemne	3-4
2. Testy semestralne, całoroczne	3-5
3. Kartkówki, lub odpowiedź	1-2
4. Zadanie domowe	1-2
5. Referaty, prezentacje, projekty	1-3
6. Aktywność	1-2

Podczas oceniania prac punktowanych punkty przeliczamy na oceny wg następującej skali procentowej:

ocena	procenty
niedostateczny	poniżej 35%
niedostateczny+	od 35%
dopuszczający -	od 38%
dopuszczający	od 40%
dopuszczający +	od 48%
dostateczny -	od 52%
dostateczny	od 55%

dostateczny +	od 65%
dobry -	od 72%
dobry	od 75%
dobry +	od 80%
bardzo dobry -	od 83%
bardzo dobry	od 85%
bardzo dobry +	od 90%
celujący	Powyżej 95%

Oceny śródroczne/roczne wystawia się wg następującej skali ocen (nie stosuje się „+” i „-“):

stopień	cyfrowo	średnia ważona
niedostateczny	1	Poniżej 1,7
dopuszczający	2	Od 1,71
dostateczny	3	Od 2,71
dobry	4	Od 3,71
bardzo dobry	5	Od 4,71
celujący	6	Powyżej 5,7

PRZYRODA - wymagania edukacyjne
Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika				
<i>Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: I.1, I.2, I.3, I.4, I.5, I.6, II.1, II.2, VI.1, VI.2</i>				
<i>wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej (A); podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A); wymienia zmysły człowieka (A); wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie (B); podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt (D)</i>	<i>opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); przyporządkowuje przyrząd do obserwowanego obiektu (C); wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B); wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu rysuje różę głównych i pośrednich kierunków geograficznych</i>	<i>wymienia cechy ożywionych składników przyrody (A); wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody (B); opisuje etapy doświadczenia (A); podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu (C); opisuje sposób wyznaczenia kierunku geograficznego za pomocą gnomonu</i>	<i>planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); określa przeznaczenie poszczególnych części mikroskopu (C); opisuje sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B); porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (C)</i>	<i>wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki(B); planuje i prowadzi doświadczenie (D); wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów (D); wymienia nazwy</i>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
	<p>(B); rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych (C); określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 (C);</p>	<p>(C); opisuje budowę kompasu (A); wyjaśnia zasadę tworzenia nazw kierunków pośrednich (B); oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach (D); wyjaśnia, na czym polega orientowanie mapy (B)</p>		<p>przyrządów służących do prowadzenia obserwacji (odległych obiektów, głębiny) (B); opisuje sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)</p>
<p>Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: II.9, II.10, II.11, III.1, III.2, III.3, III.4, III.5, III.6, V.3</p>				
<p>wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu (C); podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (B); odczytuje wskazania termometru (C); podaje nazwy przemian stanów skupienia wody (B); wymienia składniki pogody (A); rozpoznaje rodzaje opadów (C); wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); wyjaśnia</p>	<p>podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (C); wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego (B); zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną</p>	<p>wyjaśnia, popierając przykładami, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); wymienia czynniki wpływające na szybkość</p>	<p>klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów (C); podpisuje na mapie kierunek wiatru</p>	<p>opisuje obieg wody w przyrodzie (B); wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D); wymienia fenologiczne pory roku, czyli te,</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
<p>pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca (B); wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (C)</p>	<p>(C); opisuje, w jakich warunkach zachodzą topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie (A); wyjaśnia pojęcia: pogoda, upał, przymrozek, mróz (B); podaje nazwy osadów atmosferycznych (B); opisuje pozorną wędrówkę Słońca nad widnokretem, uwzględniając zmiany długości cienia (B); wyjaśnia pojęcia: równonoc jesienna, równonoc wiosenna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe (B); opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)</p>	<p>parowania (A); opisuje sposób powstawania chmur (B); wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B); określa aktualne zachmurzenie (C); i przyporządkowuje trzech przyrzędy do rodzajów obserwacji meteorologicznych (C); opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokretem (B); opisuje zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokretem w poszczególnych</p>	<p>(C); wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D); opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); porównuje wysokość Słońca nad widnokretem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku (C)</p>	<p>które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności (A)</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
		porach roku (B)		
<p>Dział 3. Poznajemy świat organizmów Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: I.4, IV.1, VI.6, VI.1, VI.7, VI.9</p>				
<p>opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów (B); wyjaśnia pojęcia organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy (B); wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny (B); wymienia, na podstawie ilustracji, charakterystyczne cechy drapieżników (B); układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w domu i w ogrodzie (A); podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka (B)</p>	<p>wymienia czynności życiowe organizmów (A); podaje nazwy królestw organizmów (A); podaje przykłady organizmów roślinożernych i mięsożernych (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B); wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A); podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A)</p>	<p>opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); charakteryzuje czynności życiowe organizmów (C); opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów (B); przyporządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samożywne, cudzożywne) (B); wymienia cechy roślinożerców (B); wymienia przedstawicieli pasożytów (B); wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa</p>	<p>opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady) (C)</p>	<p>uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów (C); charakteryzuje wirusy (C); podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów (B); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie (B)</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
		<p>(B); wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (B); wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B)</p>		
<p>Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: IV.1, IV.2, IV.3, IV.4, IV.5, IV.6, V.10</p>				
<p>wymienia składniki pokarmowe (A); opisuje znaczenie wody dla organizmu (B); wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm (B); uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C); podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narządy układów: pokarmowego, krwionośnego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego (C); wymienia zasady higieny poznanych układów (A); na rysunku powskazuje narządy zmysłów (C); rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); wyjaśnia pojęcie zapłodnienie (B); podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania (A); podaje przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>podaje przykłady produktów spożywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (B); opisuje rolę poszczególnych układów(B); wymienia trzy funkcje szkieletu (A); opisuje rolę poszczególnych narządów zmysłów (B) wyjaśnia</p>	<p>opisuje rolę składników pokarmowych w organizmie (B); wyjaśnia pojęcie trawienie (B); opisuje drogę pokarmu w organizmie (B); proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D); opisuje budowę</p>	<p>wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B); wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (B); wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego,</p>	<p>opisuje rolę narządów wspomagających trawienie (B); wymienia czynniki, które mogą szkodliwie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki (A); charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi (B); wyjaśnia,</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
	<p>pojęcie ciąży (B); wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (B); omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>poszczególnych narządów układu oddechowego, pokarmowego, krwionośnego, rozrodczego, nerwowego oraz układu ruchu (B); rozdziela rodzaje połączeń kości (C); podaje nazwy największych stawów występujących w organizmie człowieka (A); wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha (C); opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>oddechowego i krwionośnego (C); opisuje wymianę gazową zachodzącą w płucach (B); wymienia zadania mózgu (B); wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B); uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D); opisuje rozwój nowego organizmu (B)</p>	<p>dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę (B);</p>
<p>Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: V.1, V.2, V.4, V.5, V.6, V.7, V.8, V.9, V.10</p>				
<p>wymienia zasady zdrowego stylu życia (A); wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych (A); wymienia dwie</p>	<p>podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); wyjaśnia, dlaczego</p>	<p>wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu</p>	<p>wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); opisuje skutki niewłaściwego</p>	<p>wyjaśnia istotę działania szczepionek (B); wyjaśnia,</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
<p>zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A); wymienia numery telefonów alarmowych (A); wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób zakaźnych (B); podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mogą stanowić zagrożenie (B); określa sposób postępowania po użądleniu (A); podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia (A); podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B); wyjaśnia, czym jest asertywność (B)</p>	<p>należy dbać o higienę skóry (B); podaje przykłady wypoczynku czynnego i biernego (B); wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); opisuje przyczyny zatruc (B); opisuje zasady postępowania w czasie burzy (B); podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skaleczeń i otarć (C); podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (B); podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C);</p>	<p>zdrowia (B); opisuje sposób pielęgnacji skóry ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B); wyjaśnia, czym są szczepionki (B); wymienia objawy zatruc pokarmowych ze szczególnym uwzględnieniem zatruc grzybami (B); uzasadnia celowość umieszczania symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych (C); wyjaśnia, na czym polega palenie bierne (B); wymienia skutki przyjmowania narkotyków (B);</p>	<p>odżywiania się (B); opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spożycia poszczególnych składników pokarmowych (B); wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B); opisuje sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B); opisuje zasady postępowania w przypadku oparzeń (C); podaje</p>	<p>dlaczego należy rozsądnie korzystać z kąpeli słonecznych i solariów (B); wymienia sposoby pomocy osobom uzależnionym (B); podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych (B)</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
	<p>prezentuje właściwe zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)</p>	<p>uzasadnia konieczność zachowań asertywnych (D)</p>	<p>przykłady dziko rosnących roślin trujących (D); wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B);</p>	
<p>Dział 6. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: II.3, II.4, II.5, II.6, II.7, II.8, VI.1, VI.2, VI.3, VI.4, VI.5, VII.1, VII.2, VII.3, VII.4, VII.5, VII.6, VII.7, VII.8</p>				
<p>wyjaśnia pojęcie krajobraz (B); wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (A); rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); wymienia nazwy grup skał (A); podaje przykłady wód słonych (B); wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); podaje przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B)</p>	<p>wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); podpisuje na rysunku elementy wzniesienia (C); podaje po jednym przykładzie skał należących do poszczególnych grup (B); wyjaśnia, czym jest próchnica (B); wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone (B); wymienia rodzaje wód powierzchniowych (A); podaje</p>	<p>rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); opisuje wklęsłe formy terenu (B); opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C); opisuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy</p>	<p>klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); podpisuje na rysunku elementy doliny (B); opisuje proces powstawania i rolę gleby (B); opisuje, jak powstają bagna (B); charakteryzuje rodzaje wód płynących (B); podaje przykłady działalności człowieka w najbliższej okolicy, które prowadzą do przekształcenia</p>	<p>wymienia nazwy: najdłuższej rzeki, największego jeziora, największej głębokości oceanicznej (A); podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka (B); wyjaśnia, w jakich warunkach</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
	<p>przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B); wyjaśnia czym są parki narodowe i pomniki przyrody (B); opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)</p>	<p>wynikające z rozwoju rolnictwa lub związane z rozwojem przemysłu (C); wyjaśnia cel ochrony przyrody (B); wyjaśnia czym są rezerwaty przyrody (B) wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B)</p>	<p>krajobrazu (B); wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości lub osiedla (D); wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C)</p>	<p>powstają lodowce (B); podaje przykłady występowania lodowców na Ziemi (B)</p>
<p>Dział 7. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: VI.5, VI.7, VI.11, VI.8, VI.7, VI.6, VI.13, VI.10</p>				
<p>wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie (A); opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście (C); podpisuje, np. na schematycznym rysunku, strefy życia w jeziorze (C); podaje przykłady organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (B); wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie (A); opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury (C); wpisuje na schemacie warstwy lasu (C); przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu (C); opisuje zasady zachowania się w lesie (B); rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa liściaste (C); wyjaśnia</p>	<p>opisuje, popierając przykładami, przystosowania zwierząt do życia w wodzie (C); opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody (C); podaje</p>	<p>wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (C);</p>	<p>porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C); wyjaśnia pojęcie plankton (B); układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C);</p>	<p>opisuje przystosowania dwóch–trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C); charakteryzuje bory, grądy, łęgi i buczyny</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
<p>znaczenie łąki dla ludzi (B); wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); podaje nazwy zbóż uprawianych na polach (A); podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); wymienia dwa szkodniki upraw polowych (A);</p>	<p>nazwy organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (B) podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora (A); wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą (C); wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących w poszczególnych warstwach lasu (B); porównuje wygląd igieł sosny i świerka (C); wymienia cechy łąki (B); wymienia zwierzęta</p>	<p>charakteryzuje przystosowania roślinności strefy przybrzeżnej jeziora (B); charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej (C); charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody (C); opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (C); opisuje wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C); porównuje drzewa liściaste z iglastymi (C); rozpoznaje</p>	<p>charakteryzuje wymianę gazową u roślin (C); opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła (B); charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (D); podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (B); przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C); przykłady innych upraw niż</p>	<p>(C); wyjaśnia, czym jest walka biologiczna (B); wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki (B)</p>

<p>Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:</p>	<p>Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:</p>	<p>Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:</p>	<p>Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:</p>
	<p><i>mieszkające na łące i żerujące na niej (A); opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)</i></p>	<p><i>rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste (B) rozpoznaje pięć gatunków roślin występujących na łące (C); przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe między poznanymi organizmami żyjącymi na łące (C); wyjaśnia, czym różnią się zboża ozime i jare (B); wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych (B)</i></p>	<p><i>zboża, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C)</i></p>	

PRZYRODA - wymagania edukacyjne
Klasa 5

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Dział 1 – Przed wędrowką po Polsce					

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
1. Każda mapa jest wykonana w skali	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przedmiotów i obiektów z życia codziennego, które można przedstawić w skali. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje definicję skali. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje na podstawie skali, ile razy odległość na mapie została zmniejszona w stosunku do odległości w terenie, wskazuje na podanych przykładach, która skala jest mniejsza, która większa. 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia mapy o dużej skali od map o małej skali, wskazuje obiekty zaznaczone na mapach w różnej skali. 	<ul style="list-style-type: none"> przelicza skalę liczbową na mianowaną, liniową i odwrotnie, analizuje mapy w różnych skalach i porównuje ich szczegółowość.
2. Jak określić rzeczywistą odległość za pomocą podziałki liniowej?	<ul style="list-style-type: none"> znajduje na mapie zapis skali liniowej. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia metody obliczania odległości na podstawie podziałki liniowej, oblicza za pomocą skali liniowej długość rzeczywistą prostego odcinka. 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza odległość rzeczywistą na podstawie dowolnej skali. 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza długości rzeczywiste odcinków krętych i łamanych. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa skalę liniową, mianowaną i liczbową, dopisuje do skali liniowej skalę mianowaną i liczbową, zamienia skalę liniową i mianowaną na skalę liczbową, oblicza skalę mapy na podstawie znanej odległości rzeczywistej.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
3. Jak korzystać z planu miasta?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje plan miasta wśród innych map, wymienia sytuacje życiowe, w których jest potrzebny plan miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, w jakich skalach są rysowane plany miast, „czyta” plan miasta w zakresie podstawowym, wskazuje ulice i określa kierunki geograficzne, w których biegą, np. z północy na południe, pokazuje na planie punkty wymienione przez nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje plan miasta za pomocą kompasu lub charakterystycznych punktów (obiektów) w terenie, opisuje przebieg trasy wycieczki zaproponowanej przez nauczyciela z uwzględnieniem kierunków, w których biegą ulice, zabytków itp. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje trasę wycieczki i opisuje ją z uwzględnieniem najciekawszych punktów w mieście lub wytycznych nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> podczas planowania trasy wycieczki oblicza odległości między wyznaczonymi obiektami.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
4. Czym różni się wysokość względna od wysokości bezwzględnej?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym różni się wysokość bezwzględna od wysokości względnej, • wskazuje te wysokości na schematycznym rysunku, • na podstawie układu poziomic rozpoznaje formę wklęsłą i wypukłą. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie szczyty górskie i odczytuje ich wysokości bezwzględne, • wyjaśnia pojęcie poziomicy, • rozpoznaje na podstawie rysunku poziomicowego stok łagodny i stok stromy. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady przedstawiania różnych form terenu na mapach dawniej, • rozpoznaje i nazywa wszystkie formy terenu na podstawie rysunku poziomicowego, • odczytuje z mapy poziomicowej wysokości bezwzględne punktów leżących na poziomicach. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje ukształtowanie terenu na podstawie rysunku poziomicowego, • odczytuje z mapy poziomicowej wysokości bezwzględne, • rozpoznaje w terenie formy powierzchni terenu i wskazuje wysokość względną. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wysokości wskazanych punktów na podstawie mapy poziomicowej, przy niepełnym opisie poziomic, • podaje wysokości punktów leżących między poziomicami, interpolując wyniki.
5. Co oznaczają barwy na mapie hipsometrycznej?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, jakimi kolorami są zaznaczone na mapie niziny, wyżyny i góry, • wskazuje na mapie, gdzie są niziny, wyżyny, a gdzie góry. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznaczają barwy na mapie hipsometrycznej, • podaje graniczne wysokości nizin, wyżyn i gór, • odczytuje z mapy hipsometrycznej położenie nizin, wyżyn i gór. 	<ul style="list-style-type: none"> • układa skalę barw dla mapy poziomicowej, • odczytuje z rysunku poziomicowego formy terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje ukształtowanie powierzchni wybranego kraju na podstawie mapy hipsometrycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia przydatność barw na mapie hipsometrycznej, • wnioskuje na podstawie układu poziomic i barw między nimi o kierunku płynięcia rzeki, jeśli nie jest on zaznaczony strzałką.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
6. Poznajesz różne rodzaje map	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa mapy omówione na lekcji, wskazuje różne rodzaje map w atlasie do przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sytuacje, w których jest potrzebna mapa danego rodzaju. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia informacje, które można odczytać z różnego rodzaju map, wybiera potrzebną mapę w zależności od zadanego do opracowania tematu. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje i analizuje różne mapy tego samego terenu, wyciąga wnioski dotyczące warunków naturalnych, gospodarki itp. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia przydatność map w różnych sytuacjach życiowych, opracowuje charakterystykę geograficzną zadanego regionu na podstawie różnych rodzajów map.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
7. Powtórzenie działu „Przed wędrówką po Polsce”	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady przedmiotów i obiektów przedstawionych w skali, • podaje definicję skali, • znajduje na mapie zapis skali liniowej, • rozpoznaje plan miasta wśród map, • wymienia sytuacje, w których jest potrzebny plan miasta, • wyjaśnia, czym różni się wysokość bezwzględna od wysokości względnej i wskazuje je na schematycznym rysunku, • na podstawie układu poziomicy rozpoznaje formę wklęsłą i wypukłą, • wymienia, jakimi kolorami są zaznaczone na mapie niziny, wyżyny i góry, • wskazuje na mapie, niziny, wyżyny i góry, • wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza za pomocą skali długość rzeczywistą prostego odcinka, • wskazuje ulice na planie i określa kierunki geograficzne, w których biegną, • „czyta” plan miasta w zakresie podstawowym, • wskazuje na mapie szczyty górskie i odczytuje ich wysokości bezwzględne, • wyjaśnia pojęcie poziomicy, • rozpoznaje na podstawie rysunku poziomicy stok łagodny i stok stromy, • podaje graniczne wysokości nizin, wyżyn i gór oraz lokalizuje je na mapie, • wymienia sytuacje, w których jest potrzebna mapa 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje na podstawie skali, ile razy odległość na mapie została zmniejszona w stosunku do odległości w terenie, • wskazuje, która skala jest mniejsza, a która większa, • orientuje plan miasta za pomocą kompasu lub obiektów w terenie, • wskazuje i opisuje przebieg trasy wycieczki zaproponowanej przez nauczyciela, • podaje przykłady przedstawiania różnych form terenu na mapach dawniej, • rozpoznaje i nazywa wszystkie formy terenu na podstawie rysunku poziomicy, • odczytuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia mapy o dużej skali od map o małej skali, • wskazuje obiekty zaznaczone na mapach w różnej skali, • oblicza długości rzeczywiste odcinków krętych i łamanych, • planuje trasę wycieczki i opisuje ją z uwzględnieniem najciekawszych punktów w mieście, • opisuje ukształtowanie terenu na podstawie rysunku poziomicy, • odczytuje z mapy poziomicy wysokości bezwzględne, • rozpoznaje w terenie formy powierzchni terenu i wskazuje wysokość względną. 	<ul style="list-style-type: none"> • dopisuje do skali liniowej skalę mianowaną i liczbową, • zamienia skalę liniową i mianowaną na skalę liczbową, • analizuje mapy w różnych skalach i porównuje ich szczegółowość, • oblicza skalę mapy na podstawie znanej odległości rzeczywistej, • podczas planowania trasy wycieczki oblicza odległości między wyznaczonymi obiektami, • podaje wysokości wskazanych punktów na podstawie mapy poziomicowej, przy niepełnym opisie poziomicy, • podaje wysokości punktów leżących między poziomcami interpolując wyniki, • ocenia przydatność barw na mapie hipsometrycznej,

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
7. Powtórzenie działu „Przed wędrówką po Polsce” (cd.)			<ul style="list-style-type: none"> odczytuje z rysunku poziomicowego formy terenu, podaje, jakie informacje można odczytać z różnego rodzaju map, wybiera potrzebną mapę w zależności tematu od zadanego do opracowania. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje i analizuje różne mapy tego samego terenu, wyciąga wnioski dotyczące warunków naturalnych, gospodarki itp. 	<ul style="list-style-type: none"> wnioskuje na podstawie układu poziomic i barw między nimi o kierunku płynięcia rzeki, jeśli nie jest on zaznaczony strzałką, ocenia przydatność map w różnych sytuacjach życiowych, opracowuje charakterystykę geograficzną zadanego regionu na podstawie różnych rodzajów map.
Dział 2 – Polska i jej sąsiedzi					
8. Poznajesz położenie Polski w Europie i na świecie	<ul style="list-style-type: none"> podaje, na jakim kontynencie leży Polska, wskazuje na mapie ściennej świata Europę i Polskę. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa graniczące z Polską, podaje, że na obszarze Polski krzyżują się szlaki handlowe północ–południe i wschód–zachód. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie i opisuje przebieg granicy między Europą i Azją, wyjaśnia pojęcia: granica sztuczna i granica naturalna. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego przez Polskę przechodzą szlaki komunikacyjne (dawniej handlowe), wyjaśnia pojęcie: wody terytorialne. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje pełne nazwy państw graniczących z Polską.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
9. Poznajesz podział administracyjny Polski	<ul style="list-style-type: none"> opisuje strukturę podziału administracyjnego Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia nazwy: wójt, sołtys, burmistrz, starosta, wojewoda i przyporządkowuje je do struktury administracyjnej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> odnajduje na mapie administracyjnej poszczególne województwa, wymienia i odnajduje na mapie fizycznej regiony kulturowe Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza gęstość zaludnienia wybranego regionu naszego kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrany region kulturowy naszego kraju.
10. Warszawa jest stolicą Polski	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie Warszawy i wskazuje ją na mapie Polski, wyjaśnia, na czym polega stołeczność Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady miejsc w Warszawie, które warto odwiedzić. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego Warszawę można określić mianem centrum kultury i nauki. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje sieć komunikacyjną Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje podział administracyjny i układ przestrzenny Warszawy.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
11. Które miasta Polski są największe?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia największe miasta Polski, wskazuje na mapie największe miasta Polski, 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwę województwa, w którym leży wskazane miasto. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy charakteryzujące największe miasta Polski, podaje przykłady wielkich zespołów miejsko-przemysłowych (aglomeracja warszawska, aglomeracja łódzka, Trójmiasto, GOP). 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego do największych miast Polski należą: Warszawa, Łódź, Kraków, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Katowice. 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje, na podstawie samodzielnie wybranych informacji, z innych źródeł niż podręcznik, wybrane wielkie miasto.
12. Które miasta Polski są najstarsze?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia stolice Polski w kolejności chronologicznej, wymienia najstarsze miasta Polski, podaje nazwę krakowskiej siedziby królów Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie najstarsze miasta Polski, wymienia nazwę najstarszej uczelni w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wygląd średniowiecznego miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje ważniejsze zabytki w dawnych stolicach Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje wycieczkę w celu poznania zabytków starych miast.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
13. Poznajesz ciekawe miejsca w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Polski Giżycko, Olsztyn, Grunwald, określa położenie Rzeszowa i Olsztyna względem własnej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje atrakcje turystyczne Wieliczki i Bóbrki, rozpoznaje na fotografiach kaplicę św. Kingi w Wieliczce. 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje odwiedzenie ciekawego miejsca w okolicy i uzasadnia swój wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego Grunwald i Bóbrka to miejsca, z których Polacy są dumni, opisuje osiągnięcia I. Łukasiewicza. 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje odwiedzenie ciekawego miejsca w Polsce i uzasadnia swój wybór, uwzględniając różne kryteria – historyczne, przyrodnicze, kulturowe.
14. Jak zaplanować wycieczkę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady właściwego organizowania czasu wolnego i rekreacji, wymienia główne czynności związane z organizacją dwudniowej wycieczki klasowej, samodzielnie przygotowuje listę rzeczy potrzebnych na wycieczkę. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje szczegółowo jeden element planu wycieczki, wskazuje na mapie turystycznej wybraną trasę wędrówki i odczytuje z mapy potrzebne informacje, wymienia podstawowe wyposażenie apteczki. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe zasady bezpieczeństwa w zależności od typu i miejsca odbywającej się wycieczki. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje trasę wycieczki, uwzględniając porę roku i teren, na którym ta wycieczka ma się odbywać. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje budżet wycieczki klasowej.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
15. Poznajesz północnych i wschodnich sąsiadów Polski	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie granice między Polską a Rosją, Litwą, Białorusią i Ukrainą. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie stolice tych państw. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia oficjalne nazwy Białorusi, Litwy, Rosji, Ukrainy, charakteryzuje, na podstawie mapy, krajobraz północnych, północno-wschodnich i wschodnich sąsiadów Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia flagi Białorusi, Litwy, Rosji i Ukrainy, wyjaśnia, co to są euroregiony i po co zostały utworzone. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie dostępnych źródeł informacji przedstawia działalność wybranego euroregionu (Karpacki, Bug, Tatry, Bałtyk).
16. Poznajesz południowych sąsiadów Polski	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie granice między Polską a Słowacją i Czechami, wskazuje na mapie stolicę Czech i stolicę Słowacji, wymienia główne atrakcje turystyczne Czech i Słowacji. 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie Słowacji i Czech, wskazuje te państwa na mapie, odróżnia flagi Czech i Słowacji. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia oficjalne nazwy Czech i Słowacji, charakteryzuje na podstawie mapy krajobraz południowych sąsiadów Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ciekawe pod względem turystycznym miejsca Słowacji i Czech. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie dostępnych źródeł informacji wyjaśnia, co to są zabytki klasy „0”, proponuje wycieczkę do Pragi z uwzględnieniem jej zabytków.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
17. Naszym zachodnim sąsiadem są Niemcy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Europy Niemcy i granicę polsko-niemiecką, podaje nazwę stolicy Niemiec i wskazuje ją na mapie, odczytuje z mapy ogólnogeograficznej podstawowe informacje dotyczące Niemiec. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje najważniejsze informacje o środowisku przyrodniczym i gospodarce Niemiec. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje Niemcy pod względem przyrodniczym i turystycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stan gospodarki Niemiec, wymienia plusy i minusy sąsiedztwa Polski i Niemiec. 	<ul style="list-style-type: none"> biegle posługuje się mapami tematycznymi, odczytuje i analizuje informacje o Niemczech z różnych map, opisuje najważniejsze fakty z historii Niemiec w XX w.
18. Dlaczego Europa się jednoczy?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy co najmniej pięciu państw wchodzących w skład UE, opisuje flagę UE, wyjaśnia, co to jest Unia Europejska. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dwa powody, dla których powołano UE, nazywa walutę UE i przelicza ją na złotówki po kursie podanym przez nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje datę przystąpienia Polski do UE. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy korzyści wejścia Polski do UE. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje argumenty i prowadzi dyskusję na temat znaczenia przystąpienia Polski do UE.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
19. Powtórzenie działu „Polska i jej sąsiedzi”	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie państwa graniczące z Polską i ich stolice, podaje przykłady najstarszych miast Polski, wskazuje na mapie Polski miasto będące stolicą województwa, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje pełne nazwy państw graniczących z Polską, wymienia i pokazuje na mapie największe miasta Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy, że część granic Polski stanowią granice naturalne, podaje aktualną liczbę województw w Polsce, wskazuje na mapie sąsiadów Polski niemających dostępu do morza. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje krajobrazy państw na podstawie mapy, rozpoznaje najważniejsze zabytki w wybranych miastach Polski i państw sąsiadujących, wyjaśnia, dlaczego powstała Unia Europejska. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje wycieczkę do zabytków wybranego miasta, posługując się źródłami innymi niż podręcznik, rozwiązuje poprawnie test podstawowy (A lub B) i dodatkowo test trudny (C).
Dział 3 – Krajobrazy Polski					
20. Są różne rodzaje skał	<ul style="list-style-type: none"> wymienia skały lite sypkie i zwięzłe, wyjaśnia pojęcia: skała i minerał. 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia skały lite od pozostałych, rozpoznaje granity i piaskowce. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne rodzaje skał i rozpoznaje je, podaje definicję pojęcia: surowce mineralne i podaje ich podział. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje pochodzenie skał, wyjaśnia powstawanie skał osadowych.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
21. Krajobrazy Polski są zróżnicowane	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na mapie Polski pasy krajobrazowe, poprawnie zapisuje nazwy krain geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kolejno pasy krajobrazowe, stosując przyjęte nazewnictwo, podaje definicję krainy geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie wybranego pasa krajobrazowego względem pozostałych, wymienia charakterystyczne cechy dla danego pasa krajobrazowego. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między pasami krajobrazowymi, rozpoznaje pasy krajobrazowe na podstawie opisu. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje mapy tematyczne i na ich podstawie wnioskuje o warunkach przyrodniczych danego pasa krajobrazowego, tworzy spójny opis charakteryzowanego pasa.
22. Bałtyk jest morzem wewnątrz-kontynentalnym	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje Morze Bałtyckie na mapie świata i Europy, odczytuje z mapy nazwy państw leżących nad Morzem Bałtyckim. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego Morze Bałtyckie nazywamy morzem wewnątrz-kontynentalnym, wymienia organizmy charakterystyczne dla Morza Bałtyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Europy drogę morską z Morza Bałtyckiego na Morze Północne, opisuje zwyczaje rozrodcze ciernika lub igliczni. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schemacie przedstawiającym głębokość morza miejsce występowania zielenic, brunatnic i krasnorostów oraz uzasadnia ich umiejscowienie, wyjaśnia, dlaczego w morzu Bałtyckim żyje wiele organizmów słodkowodnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny niewielkiego zasolenia Morza Bałtyckiego, uzasadnia, dlaczego betonowanie brzegów morskich źle wpływa na organizmy żyjące w Bałtyku.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
23. W krajobrazach nadmorskich widać nie tylko wydmy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie i nazywa krainy geograficzne należące do pasa pobrzeży, rozpoznaje na schemacie i nazywa wybrzeże wysokie (klifowe) i niskie, wyjaśnia rolę roślin wydmowych w utrzymaniu piasku, opisuje bezpieczne miejsca do kąpieli w morzu. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rośliny charakterystyczne dla wydmy, opisuje zasady zachowania się podczas kąpieli w morzu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego wybrzeże klifowe się cofa, uzasadnia konieczność przestrzegania zakazu chodzenia po wydmach i niszczenia roślinności. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak powstały Żuławy Wiślane. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak powstają mierzeje i jeziora przybrzeżne.
24. Krajobraz pojezierzy jest pagórkowaty	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie hipsometrycznej Polski pojezierza i wymienia nazwy krain geograficznych wchodzących w skład pojezierzy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego pojezierza mogą być nazywane „rajem dla turystów”, wymienia dyscypliny sportowe uprawiane na pojezierzach. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie krajobrazy naturalne, opisuje znaczenie gospodarcze pojezierzy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego na pojezierzach występuje dużo jezior, analizuje problem degradacji środowiska naturalnego w powiązaniu z formami działalności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę głównych form polodowcowych na pojezierzach.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
25. Krajobraz pasa nizin środkowopolskich jest równinny	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie krainy geograficzne należące do pasa nizin. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice w krajobrazie między pasem nizin a pasem pojezierzy, lokalizuje na mapie Polski pas nizin, określając z jakimi pasami sąsiaduje – „na południe od...”, „na północ od...”. 	<ul style="list-style-type: none"> krótko charakteryzuje każdą z nizin środkowopolskich pod względem przyrodniczym i gospodarczym, opisuje wybraną nizinę na podstawie analizy map tematycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice krajobrazowe między nizinami, ocenia znaczenie gospodarcze danej niziny w skali kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia (na podstawie dostępnych źródeł informacji) sposób powstania krajobrazu pasa nizin.
26. Nizina Mazowiecka jest największą polską niziną	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje Nizinę Mazowiecką na mapie, odczytuje po jednej informacji o Nizinie Mazowieckiej z każdej mapy tematycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie mapy ogólnogeograficznej opisuje położenie Niziny Mazowieckiej w Polsce, odczytuje z map tematycznych 2–3 informacje o Nizinie Mazowieckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje czynniki, które ukształtowały obszar Niziny Mazowieckiej, rozpoznaje, na podstawie opisu, krainę geograficzną. 	<ul style="list-style-type: none"> czyta, porównuje i interpretuje mapy tematyczne danego regionu, charakteryzuje rzeki na Nizinie Mazowieckiej, opisuje warunki przyrodnicze w Kotlinie Warszawskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i ocenia pozycję Niziny Mazowieckiej pod względem przyrodniczym i gospodarczym na tle innych krain geograficznych Polski.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
27. Wyżyna Lubelska jest przykładem krajobrazu rolniczego	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską, podaje, że na Wyżynie Lubelskiej dobrze rozwija się rolnictwo. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia krainy geograficzne należące do pasa wyżyn, wymienia nazwy 2–3 roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje ustnie warunki przyrodnicze Wyżyny Lubelskiej na podstawie mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego na Wyżynie Lubelskiej rozwinął się głównie przemysł spożywczy. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie Wyżyny Lubelskiej dla gospodarki kraju.
28. Wyżyna Śląska jest przykładem krajobrazu przemysłowo-miejskiego	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Wyżynę Śląską, wymienia podstawowe surowce mineralne wydobywane na Wyżynie Śląskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie Wyżyny Śląskiej, podaje cechy charakterystyczne krajobrazu przemysłowo-miejskiego, podaje przyczyny zniszczenia środowiska przyrodniczego na Wyżynie Śląskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przyczyny powstania Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, opisuje Wyżynę Śląską na podstawie map tematycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie gospodarcze Wyżyny Śląskiej, ocenia szanse i zagrożenia życia mieszkańców Wyżyny Śląskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie Wyżyny Śląskiej dla gospodarki kraju.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
29. Wyżyna Krakowsko-Częstochowska jest zbudowana ze skał wapiennych	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską, wskazuje na mapie główne miasta Jury Krakowsko-Częstochowskiej: Kraków i Częstochowę. 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie Ojcowskiego Parku Narodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, przedstawia walory turystyczne i rekreacyjne Jury Krakowsko-Częstochowskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia pochodzenie skał wapiennych, uzasadnia utworzenie Ojcowskiego Parku Narodowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia proces krasowienia skał wapiennych na podstawie różnych źródeł informacji.
30. Góry Świętokrzyskie są bardzo starymi górami	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Góry Świętokrzyskie, podaje, w jakim pasie krajobrazowym leżą Góry Świętokrzyskie, odczytuje z mapy podstawowe informacje o Górach Świętokrzyskich. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia surowce mineralne eksploatowane w Górach Świętokrzyskich dawniej i dziś. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Góry Świętokrzyskie są niskie, wyjaśnia powstanie gołoborzy. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia stwierdzenie: <i>Góry Świętokrzyskie są kolebką polskiego górnictwa i hutnictwa,</i> ocenia Góry Świętokrzyskie pod względem atrakcyjności turystycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje genezę Gór Świętokrzyskich oraz wyjaśnia ich obecny wygląd, uzasadnia powstanie Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
31. Tatry są przykładem gór wysokich	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje Tatry na mapie Polski, określa położenie Tatr względem własnej miejscowości, nazywa piętra roślinne w Tatrach, podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w górach podczas wycieczek. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje krajobraz Tatr Wysokich i Zachodnich, wymienia rośliny charakterystyczne dla danego piętra roślinnego. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje piętra roślinne w Tatrach Wysokich. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje Tatrzański Park Narodowy, wyjaśnia pojęcia: grań, turnia, żleb. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Zachodnich, uzasadnia, że krajobraz Tatr Wysokich jest przykładem krajobrazu wysokogórskiego (alpejskiego).
32. Przyrodę Polski chroni się w różny sposób	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady gatunków objętych ochroną, podaje, na czym polega ochrona gatunkowa zwierząt, roślin i grzybów, podaje przykład pomnika przyrody w pobliżu szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> krótko charakteryzuje parki narodowe, parki krajobrazowe i rezerваты przyrody, podaje przykłady obszarów chronionych położonych w pobliżu szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> krótko charakteryzuje obszary Natura 2000, opisuje wartości przyrodnicze wybranego parku narodowego i krajobrazowego . 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego tworzenie obszarów chronionych jest skuteczną metodą ochrony przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różne formy ochrony przyrody.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
33. Powtórzenie działu „Krajobrazy Polski”	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie pasy krajobrazowe i krainy geograficzne, podaje ich nazwy, odczytuje proste informacje z mapy ogólnogeograficznej Polski i z map krajobrazowych, wskazuje na mapie swój region i podaje podstawowe jego cechy. 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie danej krainy geograficznej, posługując się kierunkami świata oraz jej położeniem w stosunku do innych krain, wymienia główne cechy krajobrazowe danej krainy geograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie charakterystyki rozpoznaje daną krainę geograficzną, charakteryzuje warunki naturalne i gospodarkę regionu, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje każdą z krain geograficznych, porównuje warunki naturalne i gospodarkę różnych krain geograficznych Polski, ocenia znaczenie danej krainy geograficznej pod względem gospodarczym i turystycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia warunki przyrodnicze i gospodarcze każdej krainy geograficznej, zdobywa informacje w innych źródłach wiedzy i tworzy spójne opisy charakteryzujące daną krainę geograficzną.
Dział 4 – Mój organizm					
34. Ciało człowieka działa jak precyzyjny mechanizm	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady narządów organizmu człowieka i ich funkcji, wskazuje, że podstawowym elementem budującym organizm jest komórka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne układy narządów organizmu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje funkcje układów narządów. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje hierarchiczność struktury organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje położenie układów i narządów na rycinach anatomicznych.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
35. Skóra chroni organizm	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego o skórę trzeba dbać, wyjaśnia, na czym polega rola skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje reakcję skóry na zmiany temperatury otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy skóry z funkcją. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, w jaki sposób można zbadać rozmieszczenie ciałek czuciowych w skórze.
36. Mięśnie, kości i stawy umożliwiają poruszanie się	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje szkieletu, wskazuje na planszy podstawowe części szkieletu, określa rolę układu mięśniowego w organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje dwa przeciwstawnie działające mięśnie, np. zginacz i prostownik przedramienia, wskazuje na modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy składowe szkieletu człowieka, wskazuje główne mięśnie organizmu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że mięśnie muszą pracować parami. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę i funkcjonowanie stawu.
37. W układzie pokarmowym jest trawione pożywienie	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę układu pokarmowego. 	<ul style="list-style-type: none"> na schematach budowy układu pokarmowego wskazuje i nazywa jego narządy, wymienia rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie przebieg procesów zachodzących w przewodzie pokarmowym, omawia rolę ślinianek, wątroby i trzustki. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przebieg trawienia pokarmu. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje i uzasadnia, które procesy zachodzące w przewodzie pokarmowym są przemianami chemicznymi, a które zjawiskami fizycznymi.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
38. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę układu oddechowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schematach budowy układu oddechowego jego narządy i podaje ich nazwy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje proces wymiany gazowej zachodzący w płucach. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową a rolą krtani. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze niż przez usta.
39. Krew jest życiodajnym płynem krążącym dzięki sercu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne funkcje krwi, określa rolę serca. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rodzaje naczyń krwionośnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy tętnic i żył z ich rolą, na podstawie ryciny omawia budowę serca. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że krążenie krwi jest warunkiem życia człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przepływ krwi w sercu, z uwzględnieniem roli zastawek.
40. Wszystkie układy narządów w organizmie współpracują ze sobą	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy układ nerwowy, nazywa podstawowe elementy układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje podziału układu nerwowego pod względem budowy. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje, jakie pełni mózdzek. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego układ nerwowy odgrywa kierowniczą rolę w organizmie.
41. Powtórzenie działu „Mój organizm”	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poznanych układów narządów oraz skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia hierarchiczność struktury organizmu, wskazuje na planszach najważniejsze narządy wchodzące w skład poznanych układów. 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę wybranych narządów w ciele człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia związek między budową danego układu narządów a jego funkcjami. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady współpracy między układami narządów.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Dział 5 – Rozwijam się i poznaję otoczenie					
42. Poznajesz właściwości światła	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła światła, opisuje właściwości światła na wybranych przez siebie przykładach. 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje doświadczenie pokazujące załamanie światła na granicy dwóch ośrodków. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega odbicie światła, podaje przykłady ośrodków, na granicy których obserwujemy załamanie światła. 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia ciała, które są źródłami światła, a które jedynie odbijają światło. 	<ul style="list-style-type: none"> dzieli soczewki ze względu na ich kształt i opisuje ich właściwości.
43. Oko odbiera wrażenia świetlne	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje oka jako narządu zmysłu, wymienia podstawowe zasady dbałości o wzrok. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje elementy budowy oka na modelu lub planszy, podaje podstawowe funkcje wskazanych elementów budowy oka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega praca okulisty i optyka. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń świetlnych ze środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia powstawanie obrazu na siatkówce oka, wymienia wady wzroku i wskazuje możliwości ich korekty za pomocą soczewek.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
44. Dźwięki wokół nas	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła dźwięku, wyszukuje z otoczenia ciała, które drgając, wytwarzają dźwięk, podaje przykłady świadczące o tym, że w różnych ośrodkach dźwięki rozchodzą się z różnymi prędkościami. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje sposoby zabezpieczenia się przed dźwiękami o dużym natężeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki rozchodzenia się dźwięku w danym ośrodku. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, od czego zależy prędkość rozchodzenia się dźwięków w różnych substancjach (ośrodkach). 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady dźwięków o różnym natężeniu.
45. Ucho odbiera wrażenia dźwiękowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia części ucha, wskazuje podstawowe zasady dbałości o słuch. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na modelu lub planszy elementy budowy ucha. 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcję ucha jako narządu słuchu i równowagi. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego nie należy słuchać zbyt głośnej muzyki. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia w prawidłowej kolejności poszczególne części ucha, które zostają wprowadzone w drgania pod wpływem fali dźwiękowej.
46. Zmysły umożliwiają kontakt z otoczeniem i chronią organizm	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę poszczególnych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy, że zmysły ulegają adaptacji, podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
47. Układy rozrodcze umożliwiają wydawanie na świat potomstwa	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika, podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę układu rozrodczego kobiety i mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poszczególnych narządów w układach rozrodczych. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i żeńskiego do pełnionej funkcji.
48. Rozwój zarodkowy i płodowy człowieka przebiega w organizmie matki	<ul style="list-style-type: none"> określa miejsce powstawania plemników i komórek jajowych, wyjaśnia, co to jest zapłodnienie, przedstawia za pomocą schematycznego rysunku moment zapłodnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest pępowina, poród, wskazuje na planszy miejsce zapłodnienia i dalszą drogę zapłodnionej komórki jajowej. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest ciąża, zarodek, płód, łożysko. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego do komórki jajowej wnika tylko jeden plemnik. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady świadczące o tym, że dziecko w łonie matki się rozwija.
49. W życiu wyróżnia się kilka etapów	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy rozwojowe człowieka po urodzeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na podstawie opisu i fotografii etap rozwojowy człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje etapy rozwojowe człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego własną rodzinę można założyć wtedy, gdy się jest dorosłym. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje potrzeby człowieka na każdym etapie rozwoju.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
50. Jakie zmiany zachodzą w okresie dojrzewania?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie dziewcząt i chłopców, • opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewczynki i chłopca podczas dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznacza termin dojrzewanie płciowe, • charakteryzuje etap dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest hormon. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
51. Powtórzenie działu „Rozwijam się i poznaję otoczenie”	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła światła i dźwięku, podaje podstawowe zasady higieny wzroku i słuchu, nazywa poszczególne elementy budowy układu rozrodczego kobiety i mężczyzny, wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika, wyjaśnia, co to jest zapłodnienie, wymienia etapy rozwojowe człowieka, opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewczynki i chłopca podczas dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy lub modelu elementy budowy oka i ucha i określa ich funkcje, wskazuje zmysły człowieka i opisuje ich funkcje w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego, wskazuje na planszy miejsce zapłodnienia i dalszą drogę zapłodnionej komórki jajowej, wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady ośrodków, na granicy których obserwujemy załamanie światła, opisuje warunki niezbędne do rozchodzenia się dźwięku, wyjaśnia, na czym polega praca okulisty i optyka, wyjaśnia, co to znaczy, że zmysły ulegają adaptacji, wyjaśnia, co to jest ciąża, zarodek, płód, łożysko, podaje charakterystykę etapów rozwojowych człowieka, charakteryzuje etap dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia ciała będące źródłem światła i odbijające światło, uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi, określa rolę poszczególnych narządów w układach rozrodczych, wyjaśnia, dlaczego do komórki jajowej wnika tylko jeden plemnik. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje kształt soczewek i związane z nim ich właściwości, wyjaśnia, jak powstaje obraz na siatkówce oka, uzasadnia przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i żeńskiego do pełnionej funkcji, podaje przykłady świadczące o tym, że dziecko w łonie matki się rozwija, wykazuje potrzeby człowieka na każdym etapie rozwoju, wyjaśnia, co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.
Dział 6 – Moje zdrowie					

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
52. Dlaczego musimy jeść?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jakim celu człowiek się odżywia, • wymienia podstawowe składniki pokarmów i ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przykłady produktów o dużej zawartości: cukrów, tłuszczów, białek, witamin. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki błędów żywieniowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje źródła, rolę w organizmie oraz skutki niedoboru wybranych witamin. 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje i przeprowadza doświadczenie wykrywające skrobię w produktach spożywczych.
53. Jakie są zasady właściwego odżywiania się?	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia celowość stosowania zasad prawidłowego żywienia, • wyjaśnia, jakie są skutki niewłaściwego odżywiania się. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe zasady dotyczące zakupu i przechowywania a produktów spożywczych oraz przygotowywani a posiłków. 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje jadłospis zgodnie z zasadami prawidłowego żywienia. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak powinien odżywiać się uczeń klasy 5. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zasady prawidłowego odżywiania się: ilości, regularności, jakości spożywanych pokarmów, zakupu produktów i przyrządzania posiłków.
54. Jak zapobiegać psuciu się żywności?	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnice między zdrową i zepsutą żywnością, • wymienia poznane sposoby konserwowania żywności. 	<ul style="list-style-type: none"> • przypisuje psucie się żywności drobnoustrojom, • podaje przykłady żywności konserwowanej danym sposobem. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia warunki sprzyjające psuciu się żywności, • wyjaśnia, na czym polegają poznane metody konserwacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposoby wykorzystania pożytecznych drobnoustrojów do konserwowania żywności, • wymienia produkty ulegające kwaśnieniu (fermentacji). 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zjawisko fermentowania wybranego produktu na podstawie źródeł innych niż podręcznik.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
55. Jak dbać o własne ciało?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia substancje wydalone i wydzielane przez skórę, podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia, podaje przykłady ubioru dostosowanego do pory roku i rodzaju pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje poprawne zasady mycia zębów. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia twierdzenie, że przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje i przeprowadza doświadczenie ukazujące niszczenie szkliwa nazębnego.
56. Dlaczego mydło i proszek zmywają brud?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia substancje rozpuszczające i nierozpuszczające się w wodzie, odróżnia środki szkodliwe dla zdrowia po oznaczeniach na etykiecie. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady produktów zawierających detergenty, na podstawie instrukcji objaśnia sposób posługiwania się środkami czystości. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zastosowanie produktów zawierających detergenty, objaśnia znaczenie piktogramów ostrzegawczych. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia mechanizm działania środków myjących, podaje definicję pojęcia detergent. 	<ul style="list-style-type: none"> określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów żrących, drażniących, łatwopalnych.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
57. Organizm jest aktywny w dzień, odpoczywa w nocy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje prawidłową kolejność czynności wykonywanych podczas dnia, określa znaczenie snu dla organizmu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy dobowy rytm człowieka, wymienia czynności przygotowujące organizm do aktywnego dnia i snu. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego jego rozkład dnia jest właściwy lub niewłaściwy. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje swój rozkład dnia i wyciąga wnioski dotyczące poprawności rozkładu czynności w ciągu dnia. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje możliwości prawidłowego organizowania czasu wolnego i nauki w domu.
58. Jak wypoczywać?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje formy wypoczynku odpowiednie dla siebie, opisuje trzy formy wypoczynku czynnego, uwzględniając zasady bezpieczeństwa, podaje zasady zachowania się na łonie natury. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady biernego i aktywnego wypoczynku. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje sytuacje, w których należy wypoczywać aktywnie, a w których biernie. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zabezpieczeń ciała przed kontuzją podczas uprawiania wybranych dyscyplin sportowych. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego ćwiczenia fizyczne usprawniają organizm.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
59. Co robić w razie uszkodzenia ciała?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia, opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny uszkodzeń skóry, opisuje objawy złamania kości. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje poprawne postępowanie w wypadku pogryzienia przez zwierzę. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między zwichnięciem a złamaniem, wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez zabezpieczenia skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy.
60. Czy organizmy zawsze są przyjazne dla człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia typowe objawy alergii, opisuje zachowania mogące ustrzec przed grzybicą. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zwierząt jadowitych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznaczają terminy: alergia, alergolog.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
61. Powtórzenie działu „Moje zdrowie”	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe składniki pokarmów i ich funkcje, wskazuje przykłady produktów o dużej zawartości: cukrów, tłuszczów, białek, witamin, podaje podstawowe zasady dotyczące zakupu i przechowywania produktów spożywczych oraz przygotowywania posiłków, podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci, odróżnia środki szkodliwe dla zdrowia po oznaczeniach na etykietach, określa znaczenie snu dla organizmu człowieka, podaje przykłady biernego i aktywnego wypoczynku, wskazuje formy wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są skutki niewłaściwego odżywiania się, przypisuje psucie się żywności drobnoustrojom, wymienia poznane sposoby konserwowania żywności, wskazuje znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia, na podstawie instrukcji objaśnia sposób posługiwania się środkami czystości, opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego, wskazuje przykłady niekorzystnego wpływu roślin, zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje skutki błędów żywieniowych, opisuje zasady prawidłowego odżywiania się – ilości, regularności, jakości spożywanych pokarmów, zakupu produktów i przyrządzania posiłków, wyjaśnia, jak powinien odżywiać się uczeń klasy 5., analizuje swój rozkład dnia i wyciąga wnioski dotyczące poprawności rozkładu czynności w ciągu dnia, uzasadnia, dlaczego jego rozkład dnia jest właściwy lub niewłaściwy, opisuje sytuacje, w których należy wypoczywać aktywnie, a w których biernie, 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje źródła, rolę w organizmie oraz skutki niedoboru wybranych witamin, wyjaśnia, na czym polegają poznane metody konserwowania żywności, opisuje sposoby wykorzystania pożytecznych drobnoustrojów do konserwowania żywności, określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów żrących, drażniących, łatwopalnych, podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi, wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zjawisko fermentowania wybranego produktu, korzystając ze źródeł innych niż podręcznik, uzasadnia twierdzenie, że przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka, opisuje mechanizm działania środków myjących, podaje definicję pojęcia: detergent, uzasadnia, dlaczego ćwiczenia fizyczne usprawniają organizm, wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Dział 7 – Jak zachować zdrowie?					
62. Zagrożenia, z którymi możesz zetknąć się w domu	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje ewentualne zagrożenia występujące w kuchni, łazience, pokoju, piwnicy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje sposoby unikania zagrożeń w domu. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje miejsca w szkole, w których należy zachować szczególną ostrożność. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe zasady postępowania w razie wypadku w domu i szkole. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia dlaczego w niektórych miejscach w szkole i w domu należy zachować szczególną ostrożność.
63. Jak się zachować w niebezpiecznych sytuacjach?	<ul style="list-style-type: none"> podaje numery telefonów alarmowych – pogotowie ratunkowe, straż pożarna, policja, wyjaśnia, jak się należy zachować w czasie pożaru, wskazuje poprawne zachowanie się w razie znalezienia niewybuchu i niewypału. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak powinien się zachować pieszy poruszający się po drodze o zmierzchu, podaje przykłady miejsc w najbliższej okolicy szczególnie niebezpiecznych i uzasadnia swoje stanowisko. 	<ul style="list-style-type: none"> określa podstawowe zasady poruszania się po drodze. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego alarmowy numer telefonu – 112 – jest numerem uniwersalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje sytuacje szczególnie niebezpieczne dla życia i zdrowia ludzi.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
64. Choroby zakaźne i pasożytnicze są wywoływane przez wirusy i różne organizmy	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są choroby zakaźne, • podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg, którymi wywołujące je czynniki wnikają do organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko charakteryzuje rodzaje czynników zakaźnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady zwierząt – pasożytów człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych.
65. Walka z chorobami zakaźnymi jest trudna, ale konieczna	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia celowość wykonywania szczepień ochronnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje podstawowe zasady leczenia chorób bakteryjnych i wirusowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasadę działania szczepionki.
66. Kiedy, dlaczego i jak należy mówić <i>nie</i>?	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje sposoby odmawiania picia alkoholu i palenia tytoniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sytuacje, w których należy powiedzieć <i>nie</i>, • wyjaśnia, co to jest uzależnienie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje możliwości zachowań asertywnych wobec presji otoczenia, • wyjaśnia, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą być niebezpieczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki działania nikotyny na organizm człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność zachowania postawy antyalkoholowej i antynikotynowej.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
67. Co to znaczy zdrowy styl życia?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia, podaje przykłady potraw, jakich powinna się wystrzegać osoba prowadząca zdrowy styl życia, wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zasady zdrowego stylu życia, wyjaśnia, dlaczego należy zachować postawę asertywną w wypadku bycia namawianym do zapalenia papierosa, wypicia alkoholu lub spróbowania narkotyku. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia stwierdzenie: <i>ruch i umiejętność odpoczynku są bardzo ważne dla organizmu.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie, uzasadnia stwierdzenie, że zdrowie w dużej mierze zależy od nas samych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak rozumie stwierdzenie: <i>wytoczaj sobie realistyczne cele życiowe i wytrwale dąż do ich osiągnięcia.</i>

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe		Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń:		Uczeń:		
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
68. Powtórzenie działu „Jak zachować zdrowie?”	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego zdrowie jest bardzo ważne w życiu każdego człowieka, • wymienia zachowania składające się na zdrowy styl życia, • podaje zasady prawidłowego odżywiania się, • omawia zasady higieny ciała, • wymienia podstawowe zasady zapobiegania chorobom zakaźnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego podstawą zdrowia jest sprawność fizyczna organizmu, • wymienia podstawowe zasady higieny osobistej i otoczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wpływ poszczególnych składników pokarmowych na organizm człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe sposoby leczenia chorób bakteryjnych, wirusowych i pasożytniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że w dużej mierze mamy wpływ na własne zdrowie, • wyjaśnia, dlaczego życzliwa postawa wobec innych ułatwia kontakty międzyludzkie.